

VÝZNAMNÉ MÍLNIKY V RÁMCI ENVIRONMENTÁLNEJ ZODPOVEDNOSTI V GLOBÁLNOH KONTEXTE

Miroslav RUSKO – Ivan ŠIMKO – Gabriela RUSKOVÁ – Vladimír KARVAJ

SIGNIFICANT MILESTONES WITHIN THE FRAME OF ENVIRONMENTAL RESPONSIBILITY IN A GLOBAL CONTEXT

Sustainability - Environment - Safety '2019

ABSTRAKT

Princíp „znečisťovateľ platí“ zavádza článok 130 ods. 2 Zmluvy o EÚ a slúži ako základ pre Smernicu o environmentálnej bezpečnosti. Jeho podstatou je princíp opatrnosti. *Hospodárska, sociálna a environmentálna situácia v minulom storočí vyústila do aktivít reprezentovaných koncepciou trvalo udržateľného rozvoja. Cieľom viacerých z globálneho hľadiska významných aktivít bolo definovať udržateľný rozvoj, sformulovanie zásad a opatrení na starostlivosť, zachovanie a zlepšenie životného prostredia nielen na lokálnej, ale aj globálnej úrovni. Tieto aktivity potrebovali podporu v rámci medzinárodnej spolupráce. Za týmto účelom boli realizované viaceré medzinárodné aktivity reprezentované účastníkmi na najvyššej úrovni zastúpenia štátov. Postupne boli prijaté viaceré významné medzinárodné dokumenty. Významnú úlohu v tejto oblasti zohráva pravidelné vyhodnocovanie dodržiavania princípov a kritérií udržateľného rozvoja, s cieľom sledovať vývoj danej problematiky či javu prostredníctvom ukazovateľov (indikátorov) udržateľného rozvoja a následne využiť získané informácie a poznatky na korekciu ďalších aktivít. Na to, aby mal rozvoj dlhodobý pozitívny efekt, musí byť trvalo udržateľný. Trvalo udržateľný rozvoj hovorí o snahe zabezpečiť, aby zdroje Zeme, ktoré využívame na ekonomický rast, boli dostupné aj pre budúce generácie. Pozornosť, ktorá je v súčasnosti venovaná hrozbám globálnych klimatických zmien, je príkladom ako ľudská sloboda a ľudský rozvoj môžu byť narušené, keď sú záujmy ekonomického rastu a rozvoja oddelené od záujmov životného prostredia. Riešenie súčasných environmentálnych problémov je nielen otázkou technického riešenia, ktoré donedávna bolo vyvolané buď ako reakcia na vzniknutý environmentálny problém alebo v rámci progresívnejšieho prístupu ako preventívny prístup. Mala by to byť zmena hodnotovej orientácie človeka, ako jedinca, ale aj spoločnosti i celého ľudstva.*

KLÚČOVÉ SLOVÁ: environment, vývoj, trvalo udržateľný rozvoj

ABSTRACT

The “polluter pays” principle is introduced by the Article 130 (sect.2) of the EU Treaty and serves as the basis for the Environmental Safety Directive. Its essence is the principle of caution. *Economic, social and environmental situation in the last century has resulted in the activities represented by the concept of sustainable development. The aim of several of the global aspect important activities was to define sustainable development, to formulate principles and measures of the care, maintenance and improvement of the environment not only at local but also at global level. These activities needed the support within the scope of international cooperation. For this purpose, there were implemented several international activities represented by the participants at the highest level of states representation. Several significant international documents were gradually adopted. An important role in this area is played by regular evaluation of the compliance of the principles and criteria of*

sustainable development, in order to follow the development of the given issue or phenomenon by means of indicators of sustainable development, and subsequently use of the obtained information and knowledge to correct further activities. In order for development to have a long-term positive effect, it must be sustainable. Sustainable development is about ensuring that the resources of the Earth, which we use to promote economic growth, will be available also to future generations. The attention that is currently paid to the threats posed by global climate change is an example of how human freedom and human development can be undermined when the interests of economic growth and development are separated from the interests of the environment. The current environmental problems' solution is not just a question of technical solution, which until recently was caused by either a response to an environmental problem accrued or within the more progressive approach as a preventive approach. It should be a change in the value of the orientation of a human, as an individual, but also of society and all mankind.

KEY WORDS: environment, development, sustainable development

Úvod

Ľudská činnosť využívala prírodné zdroje od nepamäti. Po vyčerpaní miestnych zdrojov dostupných človeku na danom stupni vývoja nedostatok zdrojov ho nútil k zmene spôsobu života. Naši predkovia žijúci v užšom vzťahu s prírodou boli nútení denne vyhodnocovať prírodné riziká a pokiaľ to bolo možné, tak sa im snažili zamedziť alebo sa im vyhnúť.¹ Snaha bola žiť v súlade s prírodnými podmienkami daného regiónu. Riešenie súčasných environmentálnych problémov je nielen otázkou technického riešenia, ktoré donedávna bolo vyvolané buď ako reakcia na vzniknutý environmentálny problém alebo v rámci progresívnejšieho prístupu ako preventívny prístup. Mala by to byť zmena hodnotovej orientácie človeka, ako jedinca, ale aj spoločnosti i celého ľudstva.

Od 60. rokov 20. storočia sa rozširuje poznanie, že neobmedzený, resp. nekontrolovaný rast akéhokoľvek typu (ľudskej populácie, spotreby, znečistenia a pod.) nie je udržateľný v prostredí reálne existujúcich obmedzených zdrojov. Model industriálnej civilizácie je preto potrebné nahradiť iným – trvalejšou a spravodlivejšou koncepciou. Za takýto koncept sa v súčasnosti považuje udržateľný rozvoj ako možné východisko riešenia nepriaznivých dôsledkov globálnych trendov vývoja spoločnosti a ich negatívnych vplyvov na prírodu. Zdôrazňuje sa potreba založiť túto koncepciu na zdravých ekosystémoch, silnej ekonomike a fungujúcej sociálnej sfére.

Myšlienka udržateľnosti sa vyvíjala v priebehu storočí ako protiklad k predstavám o pokroku. Udržateľný rozvoj, koncept, ktorý vznikol v kontexte rastúceho povedomia o hroziacej ekologickej kríze, sa zdá byť jednou z hnacích síl svetových dejín v období okolo konca 20. storočia. Trvalá udržateľnosť so svojimi etickými, ekonomickými, politickými, sociálnymi, technologickými, environmentálnymi a ďalšími implikáciami reprezentuje oveľa širší, heterogénnejší fenomén v porovnaní s jednotlivými vedeckými disciplínami.² Slovné spojenie „trvalo udržateľný rozvoj“ sa stalo všedným, často klišéovitým výrazom. Často ho používame bez premýšľania o jeho skutočnom význame a dôsledkoch. Z časového hľadiska je zaujímavé sa pozrieť na vznik a vývoj tohto konceptu v rámci dlhého obdobia jeho etablovania až po formulovania World Commission on Environment and Development (WCED) v Brundtland Report³, resp. čo spôsobilo vznik tohto konceptu, čo to znamená v jeho historickom kontexte a prečo je potrebné, aby bol rozvoj udržateľný? Významné poznatky priniesli štúdie viacerých autorov, napríklad Du Pisani 2006 |⁴ Braudel 1982 |⁵; Tylecote 1992 |⁶;

¹ NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planeta. Olomouc : PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.

² Huba, M. 2006. Trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti ako predmet výskumu na Geografickom ústave SAV. – In: Geografický časopis 58, 2006:4, pp. 329 - 351

³ World Commission on Environment and Development. 1987. Our Common Future. - Oxford: Oxford University Press.

⁴ Du Pisani, Jacobus A., 2006. Sustainable development – historical roots of the concept. - Environmental Sciences, Volume 3, 2006 - Issue 2, DOI: 10.1080/15693430600688831

⁵ Braudel, F. 1982. *On history*. - Chicago: University of Chicago Press. English translation by Sarah Matthews

⁶ Tylecote, A. 1992. *The long wave in the world economy: the present crisis in historical perspective*. - London: Routledge. Psychology Press, ISBN 0415036909, 338 p.

Goudsblom et al. 1996 | ⁷. Takéto historické skúmanie odhalilo hlavné témy vývoja a rôzne problémy zahrnuté do pojmu „trvalo udržateľný rozvoj“.

Vyhodnotenie dodržiavania princípov a kritérií udržateľného rozvoja, ako aj vývoj danej problematiky či javu (odvetvia, administratívnej jednotky a pod.), sa najčastejšie vyhodnocuje prostredníctvom ukazovateľov (indikátorov) udržateľného rozvoja. Sú to spravidla merateľné parametre dávajúce kvalifikovanú informáciu o tom, či stav a vývoj sledovaného fenoménu zodpovedá princípom a kritériám udržateľného rozvoja alebo nie.

Udržateľná kontinuita hospodárenia spoločnosti znamená zabezpečenie súčasných potrieb obyvateľov bez obmedzenia možnosti budúcich generácií uspokojovať ich vlastné potreby. Na dosiahnutie takéhoto hospodárenia spoločnosti je preto potrebné zmeniť procesy, technológie, produkty a návyky nielen na strane výroby a služieb, ale aj na strane spotreby. ⁸

Prevenca a odstraňovanie environmentálnych škôd by sa mali implementovať prostredníctvom zásady „znečisťovateľ platí“ v súlade so zásadou trvalo udržateľného rozvoja. Základnou zásadou smernice 2004/35/ES je, aby sa prevádzkovateľ, ktorého činnosť environmentálnu škodu spôsobila alebo predstavuje bezprostrednú hrozbu vzniku takejto škody, považoval za finančne zodpovedného, a to s cieľom donútiť prevádzkovateľov, aby prijali a vykonali opatrenia a vypracovali postupy na minimalizáciu environmentálnych škôd, čím sa riziko ich finančnej zodpovednosti zúži.

Prijatý zákon č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd je v súlade s ustanoveniami čl. 44 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorých každý má právo na priaznivé životné prostredie, nikto nesmie nad mieru stanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie a štát dbá o šetrné využívanie prírodných zdrojov a ekologickú rovnováhu a o účinnú starostlivosť o životné prostredie a zabezpečuje ochranu určeným druhom voľne žijúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov. Podľa čl. 45 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo na včasné a úplné informácie o stave životného prostredia a o príčinách a následkoch tohto stavu. V súlade s čl. 58 Ústavy Slovenskej republiky hospodárstvo Slovenskej republiky sa zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky.

Trvalo udržateľný rozvoj a EU

V súlade so závermi Európskej rady zo 17. júna 2010, ktorými sa prijala stratégia Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, by Únia a členské štáty mali dosahovať inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a súčasne podporovať harmonický rozvoj Únie a znižovať regionálne rozdiely. Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) by mali zohrávať významnú úlohu pri dosahovaní cieľov stratégie Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu. ⁹

V článku 174 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa stanovuje, že Únia sa v záujme posilnenia svojej hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti má zameriavať na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja rôznych regiónov a zaostalosti najviac znevýhodnených regiónov alebo ostrovov, a že osobitná pozornosť sa má venovať najmä vidieckym regiónom, regiónom zasiahnutým zmenami v priemysle a regiónom závažne a trvalo znevýhodneným prírodnými a demografickými podmienkami.

Členské štáty a regióny sa čoraz častejšie stretávajú s výzvami, ktoré súvisia s vplyvom globalizácie, environmentálnymi a energetickými aspektmi, starnutím obyvateľstva a demografickými zmenami, technologickou transformáciou a dopytom po inováciách a so sociálnou nerovnosťou.

⁷ Goudsblom, J, Jones, E & Mennell, S. 1996. The course of human history: Economic Growth, Social Process and Civilization. Armonk, New York: M.E. Sharpe.

⁸ RUSKO, M., 2014: Labeling produktov a produkcie z hľadiska environmenta bezpečnosti. – In: Rusko Miroslav - Klinec Ivan [Eds.] 2014: Globálne existenciálne riziká 2014, Zborník zo IV. medzinárodnej vedeckej konferencie 11. december 2014 v Bratislave, 1. vyd., Edícia ESE-21, ISBN 978-80-89281-99-2. 141 s.

⁹ Európske štrukturálne a investičné fondy. Európske komisia, november 2015. – Brusel, 2016,. ISBN: 978-92-79-39471-3 (print). – [online] Available on - URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/blue_book/blueguide_sk.pdf

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 v čl. 8 stanovuje povinnosť dodržiavať v rámci systému európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020 horizontálny princíp Udržateľný rozvoj (HP UR).

Horizontálny princíp má vo všeobecnosti za úlohu zabezpečiť dosiahnutie preň definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých oblastí Partnerskej dohody SR na roky 2014 – 2020 a nemôže byť zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu, ale implementuje sa naprieč viacerými operačnými plánmi či celým systémom európskych štrukturálnych a investičných fondov. Hlavným cieľom HP UR je zabezpečenie environmentálnej, sociálnej a ekonomickej udržateľnosti rastu, s osobitným dôrazom na ochranu a zlepšenie životného prostredia pri zohľadnení zásady „znečisťovateľ platí“.¹⁰

Environmentálna zodpovednosť - uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“

Princíp „znečisťovateľ platí“ zavádza článok 130 ods. 2 Zmluvy o EÚ a slúži ako základ pre Smernicu o environmentálnej bezpečnosti. Jeho podstatou je princíp opatrnosti.

Dňa 21.4.2004 bola schválená Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd.¹¹ Smernicu 2004/35/ES schválili Európsky parlament a Rada ministrov, zastupujúca členské štáty, vo februári 2004 po tom, ako sa zmierovaciemu výboru podarilo odstrániť pretrvávajúce nezhody medzi týmito dvoma zákonodarnými inštitúciami. Týkali sa predovšetkým opravných prostriedkov, harmonizácie finančnej bezpečnosti a námorných požiadaviek.

Súvisiacimi právnymi predpismi sú:

- Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu podľa článku 18 ods. 2 smernice 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd - COM(2016) 204 final, zo 14. apríla 2016,¹²
- Hodnotenie REFIT smernice o environmentálnej zodpovednosti, ktorý je sprievodným dokumentom k správe Komisie Európskemu parlamentu a Rade podľa článku 18 ods. 2 smernice 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd - SWD(2016) 121 final zo 14. apríla 2016.¹³

Dôvodom prijatia tejto smernice bola skutočnosť, že v Spoločenstve bolo veľa kontaminovaných miest, ktoré predstavovali závažné zdravotné riziká a strata biodiverzity sa v posledných desaťročiach dramaticky zrýchlila. Nečinnosť by mohla mať za následok väčšiu kontamináciu miest a väčšie straty biodiverzity v budúcnosti. Prevencia a odstraňovanie environmentálnych škôd v maximálnom možnom rozsahu prispieva k implementácii cieľov a zásad environmentálnej politiky spoločenstva, ako je uvedená v Zmluve o založení ES.

V smernici 2004/35/ES sa ustanovujú pravidlá založené na zásade „znečisťovateľ platí“, t. j. spoločnosť, ktorá spôsobí environmentálnu škodu, je za ňu zodpovedná a musí prijať potrebné preventívne alebo nápravné opatrenie a znášať všetky súvisiace náklady.

Environmentálna škoda sa vymedzuje ako:

¹⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320 – 469. - [on-line] Available on - URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A32013R1303>

¹¹ Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage

¹² Report from the Commission to the Council and the European Parliament under Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage

¹³ Evaluation of the Environmental Liability Directive Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and to the Council pursuant to Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage SWD/2016/0121 final

- škoda, ktorá má významný vplyv na environmentálny (ekologický, chemický alebo kvantitatívny) stav vodných zdrojov, ako je stanovené v smernici EÚ o vode a smernici o stratégii pre morské prostredie,
- škoda na zemi, ktorá predstavuje závažné riziko pre zdravie ľudí,
- škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch, ktorá má nepriaznivý účinok na ochranu, ako je stanovené v smernici o ochrane voľne žijúceho vtáctva a smernici o prirodzených biotopoch.

Táto definícia zahŕňa vypúšťanie znečisťujúcich látok do ovzdušia (keďže sa tým ovplyvňuje stav pôdy alebo vody), vnútrozemských povrchových vôd a podzemných vôd a akékoľvek zámerné uvoľnenie geneticky modifikovaných organizmov, ako je stanovené v smernici 2001/18/ES.

Existujú 2 scenáre výskytu zodpovednosti:

- Environmentálna škoda spôsobená akýmkoľvek činnosťami uvedenými v prílohe III smernice, napríklad:
 - energetický priemysel
 - výroba a spracovanie kovov
 - priemysel nerastných surovín
 - chemický priemysel
 - odpadové hospodárstvo
 - rozsiahla výroba buničiny, papiera a lepenky, farbenie textílií a garbiarne
 - rozsiahla výroba mäsa, mliečnych výrobkov a potravín.
- environmentálna škoda na chránených druhoch a prirodzených biotopoch (alebo jej bezprostredná hrozba) spôsobená pracovnými činnosťami inými ako tie, ktoré sú uvedené v prílohe III smernice 2004/35/ES, a z dôvodu zavinenia alebo nedbalosti spoločnosti.

K výnimkám patrí ozbrojený konflikt, prírodná katastrofa, zodpovednosť za tie druhy environmentálnych škôd, na ktoré sa vzťahujú medzinárodné dohovory (napr. znečisťovanie morí), a jadrové riziká, na ktoré sa vzťahuje Zmluva o Euratome.

Preventívne a nápravné opatrenia:

- v prípade výskytu bezprostrednej hrozby škody musí spoločnosť bezodkladne prijať potrebné preventívne opatrenia.
- Ak sa škoda už vyskytla, spoločnosť musí bezodkladne informovať úrady a prijať kroky na zvládnutie situácie s cieľom zabrániť ďalšej environmentálnej škode a hrozbám pre zdravie ľudí a prijať príslušné nápravné opatrenie.

Spoločnosť musí zaplatiť za preventívne opatrenia a nápravné opatrenia, okrem určitých situácií, napríklad ak škodu spôsobila tretia strana napriek príslušným bezpečnostným opatreniam, alebo škoda bola výsledkom dodržania úradného pokynu.

Zákon NR SR č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd o zmene a doplnení niektorých zákonov prináša nový aspekt ochrany životného prostredia na zložkách chránené druhy a prirodzené biotopy európskeho významu, voda, pôda a to hlavne formou prevencie a zodpovednosti prevádzkovateľov. Zákon upravuje podmienky a postup pri environmentálnej zodpovednosti za environmentálnu škodu uplatňovaním princípu znečisťovateľ platí v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja. Medzi základné povinnosti prevádzkovateľov patrí vykonanie preventívnych a nápravných opatrení, ako aj povinnosť finančného krytia zodpovednosti za environmentálnu škodu, t.j. na vykonanie prevencie a nápravy škôd, ktoré spôsobili svojou činnosťou na vybraných prírodných zdrojoch. Zákonom sa preberá smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd.

Významné míľniky v kontexte prevencie a náprave environmentálnych škôd

10. VI. 1976	výbuch a únik toxických chemikálií (dioxínov) pri talianskom meste Seveso
1982	prijatie prvej smernice Seveso, ktorá stanovila princíp „potreba vedieť“, podľa ktorého musia byť občania varovaní pred potenciálnym nebezpečím v priemyselných oblastiach (zrušená 24 mesiacov od nadobudnutia účinnosti druhej smernice Seveso)
1996	prijatie druhej smernice Seveso o kontrole nebezpečenstiev veľkých havárií vrátane nebezpečných látok
25. IV. 1998	vyliatie nádrže s toxickým odpadom pri juhošpanielskom meste Aznalcóllar
12. XII. 1999	tanker Erika sa potopil pri pobreží Bretagne, následne do oceánu uniklo 20 tisíc ton ropy
30. I. 2000	únik 50-100 ton kyanidu z odkaliska pri Baia Mare na severe Rumunska narušil zásobovanie vodou a rybársky priemysel v širokom okolí. Zariadenie prevádzkovala rakúsko-rumunská spoločnosť Aurul SA, využívajúca kyanidovú technológiu pri extrahovaní zlata.
9. II. 2000	Komisia publikovala Bielu knihu o environmentálnej zodpovednosti
21. IX. 2001	explózia továrne AZF na výrobu umelých hnojív v Toulouse. Francúzsko presunulo dôraz z „manažmentu rizík“ na „prevenciu rizík“, na európskej úrovni táto havária vytvorila priestor k chemickému nariadeniu REACH
23. I. 2002	Komisia predložila návrh Smernice o environmentálnej zodpovednosti
21. IV. 2004	Smernica 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti je prijatá
30. IV. 2004	Smernica 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti je zverejnená v Úradnom vestníku EÚ
9. II. 2007	Komisia navrhla Smernicu o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva
IV. 2007	konečný termín pre implementáciu Smernice o environmentálnej zodpovednosti (SEZ)
3. VIII. 2007	platnosť zákona NR SR č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd
1. I. 2008	nadobudnutie účinnosti čl. I § 20 zákona NR SR č. 359/2007 Z. z.
19. XI. 2008	Smernica o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva je prijatá a zverejnená v Úradnom vestníku EÚ
5. X. 2010	po vyliatí červeného bahna z odkaliska hlinikárne v Maďarsku sa do Dunaja dostalo 700 tisíc m ³ žieravého kalu. Tento chemický únik, prvý od prijatia Smernice o environmentálnej zodpovednosti, je považovaný za prvý test uplatnenia smernice.
12. X. 2010	Komisia vydáva správu o implementácii SEZ v členských štátoch. Odporučila nepoužiť celoúijnú schému povinnej zodpovednosti. Komisia stiahla návrhy zaviesť povinnú celoúijnú schému zodpovednosti, ktorá by donútila spoločnosti zaplatiť za environmentálne škody s odôvodnením, že rozhodnúť o zodpovednosti by mali členské štáty. V správe Komisie sa tiež uvádza, že hlavným problémom je nedostatok povedomia, ktorý bráni efektívnemu uplatneniu smernice. ¹⁴
26. XII. 2010	konečný termín pre transpozíciu Smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva.
1. VI. 2012	nadobudnutie účinnosti čl. I § 13 zákona NR SR č. 359/2007 Z. z.
30. IV. 2013	členské štáty predložili Komisii správy o skúsenostiach z uplatňovania SEZ
30. IV. 2014	Komisia navrhla dodatky k SEZ a podala správu o komplementárnosti s medzinárodnými zmluvami o ochrane životného prostredia. ¹⁵
27. XII. 2019	účinnosť zákona NR SR č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v znení č. 514/2008 Z. z., 515/2008 Z. z., 258/2011 Z. z., 39/2013 Z. z., 180/2013 Z. z., 210/2019 Z. z., 460/2019 Z. z.)

Dobrovoľné schémy poistenia - jedným z predmetov sporu medzi Parlamentom a Radou ministrov počas diskusií o SEZ bolo zavedenie povinných schém poistenia. Konečný kompromis stanovil, že prihlasovanie spoločností do systémov finančného zabezpečenia bude mať dobrovoľný charakter. Článok 14 SEZ ale členské štáty zaväzuje pre podniky, ktoré by mohli byť zasiahnuté, prijať „opatrenia na podporu vytvorenia nástrojov a trhov finančného zabezpečenia...vrátane finančných mechanizmov pre prípad platobnej neschopnosti.“ Príkladom nástrojov sú bondy,

¹⁴ Environmentálna zodpovednosť. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/environmentalna-zodpovednost-uplatnovanie-principu-znecistovatel-plati-000273/>

¹⁵ Environmentálna zodpovednosť. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/environmentalna-zodpovednost-uplatnovanie-principu-znecistovatel-plati-000273/>

akreditívny alebo certifikáty, ktoré preukazujú schopnosť prevádzkovateľa pokryť prípadné škody. Niektoré národné schémy zodpovednosti už podobné financovanie a poistenie obsahujú, napr. pre prípady kontaminácie pôdy v Dánsku alebo škody spôsobené ropným znečistením vo Fínsku. Ironické je, že Maďarsko patrilo medzi krajiny, ktoré aktívne požadovali dobrovoľné systémy poistenia. Hliníkareň, ktorá spôsobila únik toxického bahna v októbri 2010 ale pravdepodobne nebola poistená. Po tom, ako bol následne podnik zoštatnený, náklady na nápravu škôd zaplatia daňoví poplatníci.

Správa z roku 2009, ktorá bola vypracovaná pre Európsku komisiu ukázala, že najpokročilejší environmentálny poisťovací trh majú Nemecko a Francúzsko, zatiaľ čo Belgicko, Írsko a Poľsko patria ku krajinám, ktoré ešte musia pokryť rozličné formy zodpovednosti. Jednou z možností bolo nariadiť prevádzkovateľom povinné platby do fondu náhrad, ktoré môžu byť spojené s vydávaním licencií pre podniky, tak ako sa to požaduje napríklad v Írsku. Na druhú stranu sa experti obávali, že by fondy kompenzácií mohli prevádzkovateľov povzbudiť k nezodpovednejšiemu prístupu, a to z dôvodu vlastného neplatenia plných nákladov za spôsobené škody.

Správa Komisie, vydaná v októbri 2010, sa zaoberala aj možnosťou zaviesť systémy povinného finančného zabezpečenia. Uvádza: „Neexistujú spoločne dohodnuté definície pre tri otázky, ktoré Komisia musí posúdiť (postupný prístup, stropy pre finančnú zábezpeku a vylúčenie nízkorizikových činností)... Žiadny systém finančného zabezpečenia, či ide o poistenie, bankovú záruku alebo trustový fond, nebude poskytovať neobmedzenú zodpovednosť.“ Španielsko napríklad zaviedlo stropy na krytie zodpovednosti prevádzkovateľov do výšky max. €5 miliónov. V iných krajinách sa stropy dohadujú individuálne medzi poisťovňami a prevádzkovateľmi. V praxi existujú stropy odškodnenia podľa SEZ, ktoré sa pohybujú od €1-30 miliónov EUR.¹⁶

Ropné vrty a výskum v mori - po úniku ropy v Mexickom zálive z poškodenej plošiny Deepwater Horizon spoločnosti BP v apríli 2010, sa agendou Komisie stalo sprísnenie pravidiel EÚ pre hlbokomorské vrty a výskum. Uvažovalo sa o zavedení moratória pre hlbokomorské vrty, napokon ale Komisia vyzvala členské štáty, aby zastavili poskytovanie licencií pre nové ropné plošiny, pokiaľ nebude stanovený systém bezpečnosti. Európska komisia uviedla, že kľúčové požiadavky pre udeľovanie licencií pre uhlíkovodíkový výskum a výrobu „by mal byť definovaný na úrovni EÚ.“ V nezáväznom uznesení z októbra 2010 Európsky parlament vyzval Komisiu, aby revidovala súčasnú legislatívu, objasnila zodpovednosť za environmentálne škody spôsobené na ropných plošinách a rozšírila takzvanú druhú smernicu Seveso aj na tieto scénare. Kritizoval Komisiu, že po „tajnom stretnutí s ropnými spoločnosťami“ predložila len slabé návrhy. Avšak v máji 2010 rozpravou v Parlamente neprešla rezolúcia o prísnejších metódach inšpekcie a bezpečnostných pravidlách na morských ropných plošinách v EÚ.¹⁷

Významné míľniky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja

Správa Naša spoločná budúcnosť, ktorú vydala Svetová komisia pre životné prostredie pod vedením Gro Harlem Brundtlandovej, definuje udržateľný rozvoj ako rozvoj, ktorý zodpovedá potrebám prítomnosti bez toho, aby obmedzoval možnosti uspokojovať potreby budúcich generácií.¹⁸ Komisia vyslovila presvedčenie, že ľudia dokážu vytvoriť budúcnosť, ktorá bude úspešnejšia, spravodlivejšia. Správa Naša spoločná budúcnosť nebola predpoveďou stále rastúceho úpadku životného prostredia, pokračujúcej chudoby a ťažkostí v stále viac znečistenom svete, kde bude zdrojov naďalej ubúdať.¹⁹

V programoch zameraných na podporu dosiahnutia udržateľného tempa rozvoja sú aspoň čiastočne zaangažované komisie, agentúry OSN a medzinárodné inštitúcie, medzi ktoré patrí United

¹⁶ Environmentálna zodpovednosť: uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/environmentalna-zodpovednost-uplatnovanie-principu-znecestovatel-plati-000273/>

¹⁷ Environmentálna zodpovednosť: uplatňovanie princípu „znečisťovateľ platí“. – [on-line] Available on - URL: <https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/environmentalna-zodpovednost-uplatnovanie-principu-znecestovatel-plati-000273/>

¹⁸ Naše spoločná budúcnosť (výťah). Brno : EkoCentrum. 3. vyd. ISBN 80-85368-14-5. 59 s.

¹⁹ BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

Nations Development Programme (UNDP), International Fund for Agricultural Development alebo U.N. Population Fund.²⁰

Základné zásady a princípy zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja nachádzame uvedené vo viacerých prácach:^{21, 22, 23, 24, 25, 26, 27}

Medzi významné klasifikácie v oblasti trvalo udržateľného rozvoja patrí:

- 27 zásad udržateľného rozvoja z Deklarácie o životnom prostredí a rozvoji, Rio de Janeiro,²⁸
- princípy podľa stratégie IUCN, UNEP a WWF „Staráme sa o Zem – stratégia udržateľného života“,²⁹
- HUBA uvádza 16 princípov trvalo udržateľného rozvoja,³⁰
- dňa 27.02.1987 na záver svojho posledného zasadnutia v Tokiu Svetová komisia pre životné prostredie a rozvoj pod vedením Gro Harlem Brundtlandovej vydala vyhlásenie označené ako Tokijská deklarácia, v ktorom vyzvala všetky národy sveta, aby spoločne a individuálne integrovali do svojich cieľov udržateľný rozvoj a aby pri riadení svojich činností uplatňovali tieto princípy: oživiť hospodársky rast, zmeniť kvalitu rastu, uchovávať a obohacovať bázu prírodných zdrojov, zaistiť udržateľnú úroveň populácie, novo orientovať techniku a odstraňovať riziká, v rozhodovaní integrovať ekologické a ekonomické aspekty, reformovať medzinárodné hospodárske vzťahy, posilniť medzinárodnú spoluprácu.³¹

Na vyhodnotenie dodržiavania princípov a kritérií trvalo udržateľného rozvoja (TUR), vývoj danej problematiky či javu (odvetvia, administratívnej jednotky a pod.), resp. na konkrétnu aplikáciu udržateľného rozvoja v praxi na nadnárodnej, národnej, regionálnej ale predovšetkým miestnej úrovni sa v súčasnosti využívajú indikátory udržateľného rozvoja.³² Sú to spravidla merateľné parametre, ktoré čo najvýstižnejšie charakterizujú posudzovanú realitu, trend a podobne z hľadiska jej kompatibility s princípmi (zásadami) a kritériami udržateľnosti.^{33, 34}

V roku 1991 Výbor OECD pre environmentálnu politiku schválil Odporúčanie o environmentálnych indikátoroch, čo následne zaviazalo tento Výbor ďalej vyvíjať základné súbory porovnateľných, čitateľných a merateľných environmentálnych indikátorov, použiteľných v oblasti environmentálnej politiky. Toto bolo zopakované na viacerých ekonomických summitoch šéfov štátov a vlád členských krajín G7. OECD navrhla hodnotiť situáciu v životnom prostredí prostredníctvom štruktúry environmentálnych indikátorov, agregovaných podľa významu do štruktúry: tlak (Pressure) - stav (State) - odozva (Response), v skratke P-S-R. Táto štruktúra je založená na princípe kauzality. Tento prístup hodnotenia stavu životného prostredia neskôr prevzala a rozpracovala EEA, ktorá do tohto reťazca zapracovala ukazovatele hnacích síl (Driven forces) a dopadu (Impact), čím sa vytvoril uzavretý kauzálny reťazec D-P-S-I-R, predstavujúci základný metodologický nástroj integrovaného

²⁰ FRENCH, H. B. Posílení celosvětového dozoru a vlivu na životní prostředí. In BROWN, L. R. et al. Stav světa 1992. Praha: ÚJI – NUKLIN. 1992. 1. vyd. ISBN 80-7073-046-3. s. 183-202

²¹ MIŠŮNOVÁ, E. Vybrané kapitoly ekonomiky životného prostredia. Bratislava: EU Ekonom 1995, 161 s. ISBN 80-225-0668-0

²² POLÍVKA, L., TUREKOVÁ, I., BALOG, K. Základy environmentalistiky. Bratislava: STU 1999, 104 s. ISBN 80-227-1247-7

²³ VIBÍRALOVÁ, J., FŮZYOVÁ, L. Životné prostredie a investície. Bratislava: EU, Ekonom, 2000. 186 s. ISBN 80-225-1195-1

²⁴ RUSKO, M., AMBRÓŠ, I., KUBIŠOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74

²⁵ WITTLINGER, V., KOTRAS, P. Technika a životné prostredie. Bratislava: STU 1999, 139 s. ISBN 80-227-1179-9

²⁶ NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planeta. Olomouc: PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.

²⁷ PEARCE, D. W. – ATKINSON, G.D., 1993: Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability. - Ecological Economics Volume 8, Issue 2, October 1993, Pages 103-108.

²⁸ KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

²⁹ IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991. 1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5

³⁰ HUBA, M. et al. Indikátory trvalo udržateľného rozvoja miest. Košice: ETP Slovensko, STUŽ SR. 2000. 99 s.

³¹ BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha: Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

³² KOZOVÁ, M. – BEDRNA, Z. [Eds.], 2003. Krajinnoekologické metódy v regionálnom environmentálnom hodnotení. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-88982-69-3, EAN 9788088982692. 192 s.

³³ HUBA, M., 2002. Uplatnenie princípov a kritérií trvaloudržateľného rozvoja pri regionálnych výskumoch. Acta Envir. Univ. Comeniana (Bratislava), Suppl. 2002, s. 35-43

³⁴ BOSSEL, H., 1999: Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications. ISBN 1-895536-13-8, Winnipeg, Manitoba, Canada, 124 pp. - [on-line] Available on - URL: <http://www.ulb.ac.be/ceese/STAFF/Tom/bossel.pdf>

posudzovania životného prostredia (IEA – Impact Environment Assessment), používaného EEA pri posudzovaní stavu životného prostredia, jeho príčin, ako aj predpokladaných tendencií jeho vývoja do najbližšej budúcnosti. IEA je EEA definované ako interdisciplinárne identifikovanie, analýzy a odhady všetkých relevantných prírodných a antropogénnych procesov a ich vzájomných interakcií, ktoré určujú aktuálny, ako aj budúci stav životného prostredia a jeho prírodných zdrojov, v rámci určitej časovej a priestorovej mierky, ktoré umožňujú rámcovať a implementovať politické opatrenia a stratégie.

Pri prvej celoeurópskej správe o stave životného prostredia Európy sa ukázalo, že štruktúra D-P-S-I-R indikátorov je vhodná len na popis a charakteristiku vzájomných vzťahov medzi príčinami a dôsledkami stavu životného prostredia. Pre poznanie dynamiky javov/procesov, prebiehajúcich v medzičlánkoch D-P-S-I-R sa táto štruktúra ukázala ako nie plne vyhovujúca, a preto EEA zaviedla ďalší súbor agregovaných ukazovateľov, monitorujúcich proces tejto dynamiky.^{35, 36}

EEA rozpracovala na základe formy, ktorou sú prezentované jednotlivé druhy indikátorov, tzv. typológiu indikátorov (ukazovateľov), podľa ktorej možno všetky skupiny ukazovateľov rozčleniť do troch základných skupín: deskriptívne ukazovatele (A) – t.j. ukazovatele kvality a kvantity, ukazovatele účinnosti (B) – t.j. ukazovatele A (napr. trend v emisiách CO₂) kombinované s referenčnými hodnotami určitých parametrov, stanovených v národných, resp. medzinárodných dokumentoch a zmluvách (napr. Kjótsky cieľ pre emisie skleníkových plynov), ukazovatele efektivity (C) – ukazovatele, pri ktorých sú konfrontované vybrané ekonomické parametre (napr. trend v hrubom domácom produkte – HDP) s typickým, deskriptívnym ukazovateľom typu A (napr. trend v produkcii odpadov)³⁷.

EÚ deklarovala v návrhu Vyhlásenia o hlavných zásadách udržateľného rozvoja, že udržateľný rozvoj je kľúčovým faktorom všetkých politík ES stanovených v Zmluve. V tomto dokumente sú stanovené kľúčové ciele ako ochrana životného prostredia, sociálna rovnosť a súdržnosť, hospodárska prosperita a plnenie medzinárodných povinností. Pri uskutočňovaní týchto cieľov sa EÚ riadi týmito politickými zásadami: podporou a ochranou základných práv, sociálnou a medzigeneračnou rovnosťou, otvorenosťou a demokratickou spoločnosťou, účasťou občanov, účasťou sociálnych a obchodných partnerov, politickou súdržnosťou a riadením, politickou integráciou, efektívnejším používaním dostupných poznatkov, zásadou preventívnosti a ukladaním peňažných pokút znečisťovateľom. Podľa prieskumu verejnej mienky Eurobarometer je pre 88 % Európanov zdravé životné prostredie rovnako dôležité ako výkonná ekonomika alebo sociálne istoty.³⁸

Sabo et Cohová (2012) navrhli nový agregovaný indikátor autentickej udržateľnej spoločnosti berúci do úvahy materiálne aj nemateriálne aspekty kvality života a ekologickú a sociálnu cenu, ktorou platíme za rast blahobytu a globálnej ekonomiky.³⁹

Zaujímavou aktivitou je Worldometers, ktorý riadi medzinárodný tím vývojárov, vedcov a dobrovoľníkov s cieľom dať k dispozícii relevantné svetové štatistiky širokému publiku vo celom

³⁵ Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 [dostupné na internete: <http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]

³⁶ Poznámka. Napríklad vzťah medzi elementmi „D“ a „P“ kauzálneho reťazca je funkciou ukazovateľov ekologickej účinnosti technológií, aplikovaných v jednotlivých parciálnych sektoroch ekonomickej činnosti. Podobne – vzťah medzi stavom životného prostredia „S“ a jeho dopadom „I“ na zdravotný stav obyvateľstva, resp. ekosystémov je funkciou dávky znečisťujúcich látok a odozvy/reakcie obyvateľstva/ekosystémov (ukazovatele dávka/odozva). V dôsledku toho, že migračné cesty polutantov v životnom prostredí a ich disperzia v jednotlivých zložkách životného prostredia determinujú vzťah medzi elementmi „P“ a „S“, bola zavedená skupina ukazovateľov expozičných ciest. O tom, aká je, resp. bude efektívnosť opatrení, prijatých na elimináciu neželateľných javov v životnom prostredí (t.j. vzťah medzi elementmi „D“ a „R“ – ukazovatele efektivity), rozhoduje kvalita rizikovej analýzy (RA) a z nej odvodeného riadenia rizik (RM) javov, vystupujúcich na rozhraní článkov „I“ a „R“, zohľadňujúcich ekonomickú stránku týchto opatrení (t.j. náklady/prínos) (ukazovatele RA/RM), nakoľko tieto sa premietnu do rôznych častí kauzálneho reťazca D-P-S-I-R.

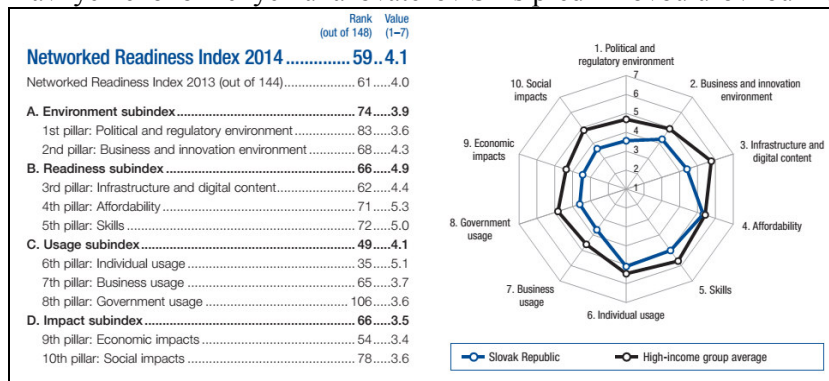
³⁷ Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 [dostupné na internete: <http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]

³⁸ Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR 2005 – 2010. Schválený uznesením vlády SR č. 574 z 13.7.2005 [číslo materiálu 12744/2005]

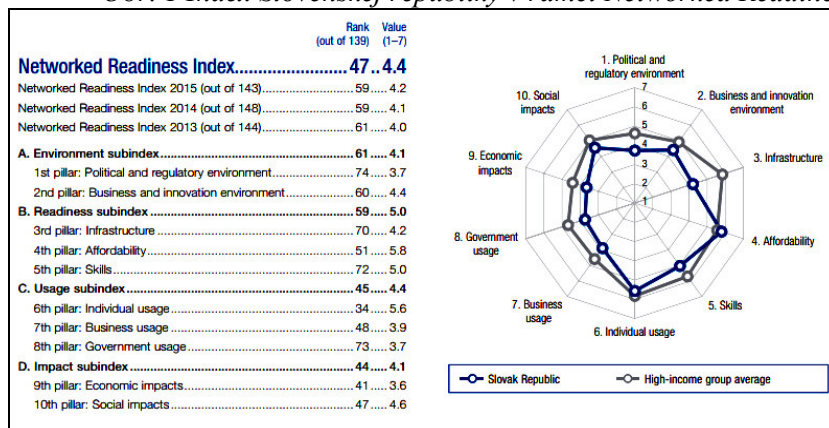
³⁹ SABO, P. - COHOVÁ, S., 2012: Od Ria k Riu + 20: Nárast rizika globálneho kolapsu a jeho hybné sily. - In.: Rusko Miroslav [Ed.] 2012: Globálne existenciálne riziká. - Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, 29. - 30. november 2012, Bratislava. - Žilina: Strix/Edícia ESE-10, 1. vyd., ISBN 978-80-89281-86-2. 278 s. [s. 244-262]

svete. Worldometers je vo vlastníctve nezávislej spoločnosti Dadax. Worldometers bol zvolený ako jeden z najlepších voľných referenčných webových stránok American Library Association.⁴⁰

Index Slovenskej republiky v rámci Networked Readiness Index je za rok 2014 uvedený na obr. 1 a za rok 2016 na obr. 2. Z hľadiska udržateľného rozvoja spoločnosti je zaujímavé porovnanie hlavných ekonomických ukazovateľov SR s predkrízovou úrovňou – obr. 3.

Obr. 1 Index Slovenskej republiky v rámci Networked Readiness Index 2014⁴¹

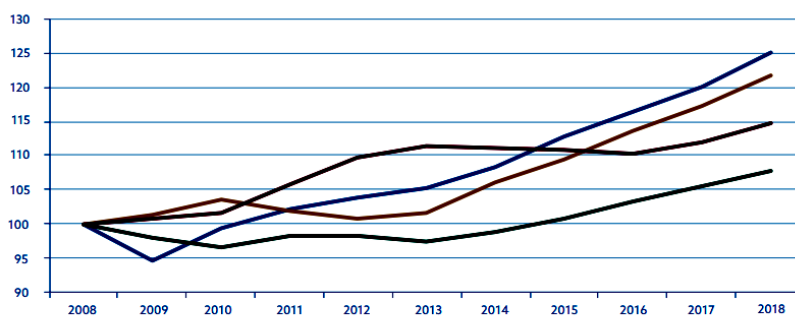

Obr. 2 Index Slovenskej republiky v rámci Networked Readiness Index 2016⁴²

Porovnanie hlavných ekonomických ukazovateľov s predkrízovou úrovňou

Post-crisis performance of main economic indicators

- HDP, c.s. GDP (constant prices)
- Reálna mzda Real wage
- Zamestnanosť ESA Employment (ESA)
- Cenová úroveň (HICP) Price level (HICP)

Zdroj: ŠÚ SR. Poznámka: Reálna mzda deflovaná indexom CPI. Source: ŠÚ SR. Note: Real wage deflated by the CPI index.

Obr. 3 Porovnanie hlavných ekonomických ukazovateľov SR [notifikácia apríl 2019].⁴³

⁴⁰ Worldometers. - [on-line] Available on - URL: <http://www.worldometers.info/>

⁴¹ BILBAO-OSORIO, Be at – DUTTA, Soumitra – LANVIN, Bruno: Global Information Technology Report 2014. World Economic Forum and INSEAD. 161 pp., ISBN-13: 978-92-95044-63-0, ISBN-10: 92-95044-63-0. [Visit The Global Information Technology Report page at: www.weforum.org/gitr] - [on-line] Available on - URL:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf

⁴² BALLER, SS., DUTTA, S. & B. LANVIN [Eds.] The Global InformationTechnology Report 2016, Innovating in the Digital Economy. World Economic Forum, Geneva. 2016. ISBN: 978-1-944835-03-3- [on-line] Available on - URL:

http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf

⁴³ Vybrané ekonomické a menové ukazovatele SR. NB SR, ŠÚ SR. [notifikácia apríl 2019]- [on-line] Available on - URL: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/OstatnePublik/ukazovatele.pdf

Významné míľniky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja uvádza tab.1.

Tab. 1. Významné míľniky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja (upravené podľa ⁴⁴, ⁴⁵, ⁴⁶, ⁴⁷)

Rok	Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie udržateľného rozvoja
1968	Založenie Rímskeho klubu - mimovládna medzinárodná organizácia si vytýčila za cieľ upozorňovať na nebezpečenstvo, ak sa bude v ekonomickom vývoji presadzovať intenzívny rozvoj bez ohľadu na stav a kvalitu prírodných zdrojov a regeneračnú schopnosť prírody
1972	Pravdepodobne prvá definícia udržateľnosti v súčasnom ponímaní uverejnená v časopise The Ecologist Prvá správa Rímskeho klubu (Limity rastu) prezentuje, že model industriálnej civilizácie nie je udržateľný Stockholm U.N. Conference on Human Environment - UNCHE – Svetová konferencia OSN o životnom prostredí. Účasť 113 štátov (bez ČSSR). Prijatá Deklarácia o životnom prostredí obsahujúca 25 zásad na zachovanie a zlepšenie životného prostredia ľudí a Akčný plán obsahujúci 109 odporúčaní pre starostlivosť o životné prostredie na svete a pre environmentálnu medzinárodnú spoluprácu. Na základe výsledkov konferencie vznikol Program OSN na ochranu životného prostredia (UNEP) v Nairobi, Globálny systém pozorovania Zeme (Earthwatching), Svetový deň životného prostredia – 5. jún; ⁴⁸ , ⁴⁹
1980	Svetová stratégia ochrany životného prostredia (IUCN, UNEP, WWF) zdôraznila vzájomnú súvislosť a previazanosť medzi ochranou životného prostredia a ekonomickým rozvojom
1982	37. Valné zhromaždenie OSN schválilo Svetovú chartu o prírode obsahujúcu 22 zásad o ochrane a racionálnom využívaní prírody
1983	General Assembly, resolution 38/161 of 19 December
1984	Worldwatch Institute vo Washingtone vydal po prvý raz ročenku Stav sveta, ktorú vydáva odvtedy každoročne s podtitulom Správa inštitútu Worldwatch o pokroku dosiahnutom pri zaisťovaní udržateľnej spoločnosti
1986	prehlásenie Svetovej federácie inžinierskych organizácií „Zásady environmentálnej etiky pre inžinierov“
1987	Správa Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj s názvom Naša spoločná budúcnosť (Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future). Pojem trvalo udržateľný rozvoj (Sustainable Development) sa stáva frekventovanou súčasťou agendy svetového spoločenstva ⁵⁰
1991	1. Paneurópska konferencia ministrov životného prostredia, Dobříš, Československo Medzinárodná konferencia podnikateľských subjektov v koordinácii s Medzinárodnou obchodnou komorou (ICC) prijala dokument „Podnikateľská charta pre udržateľný rozvoj“ IUCN, UNEP a WWF vydali publikáciu Staráme sa o Zem – stratégia udržateľného života ⁵¹
1992	Rio de Janeiro – Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED), nazývaná tiež Summit Zeme. Prijatá Deklarácia o životnom prostredí a rozvoji (Rio-deklarácia - obsahuje 27 zásad udržateľného rozvoja) a Agenda 21, ktorá predstavuje návod, ako ich uvádzať do života, Dohovor o biologickej diverzite, Rámcový dohovor o zmene klímy, Právne nezáväzná autoritatívne prehlásenie k princípom globálnej dohody o využívaní, ochrane a udržateľného rozvoja všetkých typov lesov Medzinárodný úrad pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore vydal publikáciu „Od myšlienok k činom – podnikanie a udržateľný rozvoj“ – Správa IEB ICC o oživení podnikania ⁵² Al Gore vydal publikáciu Earth in the Balance. Ecology and the Human Spirit ⁵³ Vznik Komisie OSN pre TUR (CSD – Commission on Sustainable Development), ktorej hlavnou úlohou je napomáhať implementácii dokumentov z UNCED a monitorovať ich uplatňovanie

⁴⁴ RUSKO, M. AMBRÓŠ, I., KUBIŠOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74

⁴⁵ RUSKO, M., 2004: *Environmentálne orientovaný manažment v praxi manažéra*. - Žilina: Strix. Edícia EV-2, Prvé vydanie, ISBN 80-969257-1-7, 190 s.

⁴⁶ RUSKO, M., 2010: *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo*. - Žilina: Strix, Edícia EV-7, 4. revidované vydanie. ISBN 978-80-89281-58-9. 335 s.

⁴⁷ RUSKO, M., 2013: Environmentálne a bezpečnostné značenie produktov a produkcie v kontexte udržateľnej prosperity. – Trnava: STU MTF, Habilitačná práca, 208 s.

⁴⁸ MOLDAN, B. Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáre. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.

⁴⁹ WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz

⁵⁰ BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha: Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

⁵¹ IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991.1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5

⁵² WILLUMS, J. O., GOLÚKE, U. Od myšlienok k činom – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj. Správa Medzinárodného úradu pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore (International Environmental Bureau of the ICC) o oživení podnikania. Ad Notam Gyldendal, Praha: ICC et Ad Notam Gyldendal. 1992. ISBN 92 842 1141-7. 368 s.

⁵³ AL GORE. Země na misce vah. Ekologie a lidský duch. Praha: Argo. 1994. ISBN 80-85794-21-7. 372 s.

1993	Prijatie schémy EMAS Európskou radou – Nariadenie Rady EHS č. 1836/93 umožňovalo dobrovoľnú participáciu na schéme organizáciám z oblasti priemyselného sektoru v rámci EÚ a Európskej ekonomickej zóny. 29.7.1993 Luzern - Environmentálny akčný program pre strednú a východnú Európu, schválený Konferenciou ministrov; 28.-30.4.1993 ⁵⁴
1994	BPOA - Barbados Programme of Action
1995	Vydaná Nová správa Rímskeho klubu „Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyť – polovičná spotreba prírodných zdrojov“ ⁵⁵ Pri CSD vznikla užšia skupina expertov na tvorbu a posudzovanie indikátorov udržateľného rozvoja. Jej najznámejším výstupom je súbor indikátorov udržateľného rozvoja spolu s metodikou ich používania. Otvorenie schémy EMAS pre organizácie výrobného sektoru. Apríl 1995; ⁵⁶
1996	IV. zasadnutie CSD – predložený súbor 132 indikátorov udržateľného rozvoja spolu s metodikou ich používania, z toho 76 sa zameriava na sociálne, ekonomické a inštitucionálne otázky a 56 na environmentálnu problematiku (tzv. Modrá kniha)
1997	New York – rokovanie Osobitného zhromaždenia OSN (UNGASS) venované zhodnoteniu vývoja 5 rokov po konferencii UNCED – vo svojich záveroch konštatovalo nedostatočný pokrok v oblasti uplatňovania udržateľného rozvoja vo svete (RIO+5)
1999	BPoA+5 / Five-year review of the Barbados Programme of Action
2000	Millennium Summit (6-8 September 2000) ⁵⁷
2001	Prijatie Nariadenia EPaR (ES) č. 761/2001, ktoré nahradilo Nariadenie z roku 1993. EMAS II bo otvorený ekonomickému sektoru vrátane súkromných a verejných služieb; 19.3.2001
2002	Johannesburg – pri príležitosti 10. výročia UNCED sa konala konferencia RIO+10 – svetový summit o udržateľnom rozvoji – (WSSD), prijatá Politická deklarácia a Implementačný plán Transpozícia nariadenia EMAS II do právneho poriadku Slovenskej republiky zákonom NR SR č. 468/2002 Z. z. o environmentálne orientovanom riadení a audite.
2005	MSI : Mauritius Strategy of Implementation Revízia zákona NR SR č. 468/2002 Z. z. a jeho nahradenie zákonom č. 491/2005 o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskeho spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2009	Prijatie Nariadenia EPaR (ES) č. 1221/2009 o dobrovoľnej účasti organizácií v schéme Spoločenstva pre environmentálne manažérstvo a audit, ktoré nahradilo Nariadenie z roku 2001; 25.11.2009
2012	United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20 Transpozícia nariadenia EMAS III do právneho poriadku Slovenskej republiky zákonom NR SR č. 351/2012 o environmentálnom overovaní a registrácii organizácií v schéme Európskej únie pre environmentálne manažérstvo a audit a o zmene a doplnení niektorých zákonov
2013	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 v čl. 8 stanovuje povinnosť dodržiavať v rámci systému európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020 horizontálny princíp Udržateľný rozvoj
2014	Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014 Sustainable Innovation Forum 2014 (SIF14) United Nations Climate Change Conference, Lima, Peru, from December 1 to 12, 2014 Third International Conference on Small Island Developing States / Small Island Developing States Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway), 1.-4. september 2014; ^{58, 59}
2015	Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development High Level Political Forum (HLPF) on Sustainable Development. United Nations Climate Change Conference, Paris, december
2016	Global Sustainable Transport Conference, 26 and 27 November 2016 in Ashgabat, Turkmenistan
2017	Prijatie Nariadenia EPaR (ES) č. 1505/2017, ktorým sa menia prílohy I,II a III k nariadeniu EPaR (ES) č. 1221/2009
2018	United Nations Climate Change Conference; 2.-15. december 2018, Krakov, Poľsko
2019	10th World Environmental Education Congress; 3.-7. november 2019 in Bangkok, Thailand UN Climate Change Conference; 2.-13.12.2019 Madrid

⁵⁴ KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

⁵⁵ WEIZSÄCKER, E. U., LOVINS, A. B., LOVINSOVÁ, L. H. Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyť – poloviční spotřeba přírodných zdrojů. Praha: MŽP ČR. 1996. ISBN 80-85368-85-4. 331 pp.

⁵⁶ EMAS. – [on-line] Available on - URL: <https://www.emas.sk/historia-emas/>

⁵⁷ Millennium Summit (6-8 September 2000). – [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

⁵⁸ Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014 [without reference to a Main Committee (A/69/L.6)] 69/15. SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. – [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/15&Lang=E

⁵⁹ SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). – [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>

Ďalšie významné míľniky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja a environmentálnej zodpovednosti

1972 → United Nations Conference on Human Environment – UNCHE

Svetová konferencia OSN o životnom prostredí (U.N. Conference on Human Environment – UNCHE) sa uskutočnila 5. – 16. júna 1972 v Štokholme za účasti 113 štátov (bez ČSSR). Na konferencii bola prijatá Deklarácia o životnom prostredí obsahujúca 25 zásad na zachovanie a zlepšenie životného prostredia ľudí a Akčný plán obsahujúci 109 odporúčaní pre starostlivosť o životné prostredie na svete a pre environmentálnu medzinárodnú spoluprácu.^{60, 61} Na základe výsledkov konferencie vznikol Program OSN na ochranu životného prostredia (UNEP) v Nairobi, Globálny systém pozorovania Zeme (Earthwatching), Svetový deň životného prostredia (5. jún).⁶²

1983 → General Assembly, resolution 38/161 of 19 December 1983

Valné zhromaždenie OSN v uznesení 38/161 z 19. decembra 1983, okrem iného uvítalo zriadenie špeciálnej komisie, ktorá by mala sprístupniť správu o životnom prostredí a globálnej problematike do roku 2000 a ďalšej budúcnosti, vrátane navrhnutia stratégie pre udržateľný rozvoj. Neskôr Komisia prijala meno Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj (World Commission on Environment and Development).

1987 → Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future

Správa Svetovej komisie pre prostredie a rozvoj (World Commission on Environment and Development) s názvom Naša spoločná budúcnosť (Our Common Future).^{63, 64}

1992 → United Nations Conference on Environment and Development – UNCED

Svetovej konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (United Nations Conference on Environment and Development – UNCED), ktorá sa konala v dňoch 3.-14. júna 1992 v Rio de Janeiro a nazývaná tiež Summit Zeme (Earth Summit), sa zúčastnili delegácie 178 členských štátov OSN.⁶⁵ Kým Stockholmská konferencia OSN o životnom prostredí v roku 1972 venovala pozornosť len otázkam starostlivosti o životné prostredie ľudí, Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) 3. až 14. júna 1992 v Rio de Janeiro sa zamerala na všestranné otázky hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja. Dokumenty prijaté na Summite Zeme: Deklarácia z Rio de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji; Rámcový dohovor OSN o klimatickej zmene (UNFCCC), Dohovor o biodiverzite; Právne nezáväzná autoritatívne prehlásenie k princípom globálnej dohody o využívaní, ochrane a udržateľnom rozvoji všetkých typov lesov; Agenda 21 – viacerí pozorovatelia ju považovali za plán, ktorý povedie k udržateľnému rozvoju, pokiaľ bude dodržiavaný.⁶⁶

1994 → BPOA - Barbados Programme of Action

Na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 47/189 sa konala globálna konferencia OSN o trvalo udržateľnom rozvoji SIDS (Small Island Developing States⁶⁷) na Barbadose od 25. apríla do 6. mája 1994. Konferencia prijala Barbadoský akčný program pre udržateľný rozvoj SIDS (BPOA - Barbados Programme of Action), čo je 14-bodový program, ktorý identifikuje prioritné oblasti a konkrétne opatrenia potrebné na riešenie špecifických problémov, ktorým čelia SIDS.⁶⁸

1997 → UNGASS-19 ♦ Osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN, ktoré zhodnotilo a vyhodnotilo implementáciu Agendy 21

V dňoch 23.-27. júna 1997 (New York) sa uskutočnilo osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN s cieľom zhodnotiť a vyhodnotiť implementáciu Agendy 21.

⁶⁰ Report of the United Nations Conference on Human Environment. - [on-line] Available on - URL:

<http://www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?DocumentID=97>

⁶¹ United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference). -- [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>

⁶² MOLDAN, B. Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáre. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.

⁶³ Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future. A/42/427. - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E

⁶⁴ Report of the World Commission on Environment and Development. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wced>

⁶⁵ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Earth Summit. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/unced>

⁶⁶ WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz.

⁶⁷ Small Island Developing States. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids/list>

⁶⁸ BPOA - Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1994>

1999 → BPoA+5 ♦ Five-year review of the Barbados Programme of Action

22. osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN (UNGASS-22) uskutočnilo v dňoch 27. - 28. 09. 1999 komplexné posúdenie a vyhodnotenie realizácie BPOA (Barbados Programme of Action for the Sustainable Development of Small Island Developing States). Mimoriadne zasadnutie prijalo správu: „State of Progress and Initiatives for the Future Implementation of the Programme of Action for the Sustainable Development of SIDS“ a určilo šesť problémových oblastí, ktoré potrebujú naliehavú pozornosť: klimatické zmeny (prispôsobenie sa zmene klímy a zvyšovania hladiny morí, čo by mohlo hroziť niektoré národy na nízko položených ostrovoch), prírodné a ekologickej katastrofy vyplývajúce z premenlivosti klímy (zlepšiť pripravenosť a zotavenie z prírodných a ekologických katastrof), sladkovodné zdroje (preventívne opatrenia s cieľom eliminovať zhoršovanie nedostatku sladkej vody vzhľadom k tomu, že dopyt po nej rastie), pobrežné a morské zdroje (ochrana pobrežných ekosystémov a koralových útesov pred znečistením a nadmernému rybolovu), energia (rozvoj solárnej a obnoviteľnej energie s cieľom znížiť závislosť na dovoze ropy), cestovný ruch (zvládnutie rastu cestovného ruchu z ohľadom na ochranu životného prostredia a kultúrnu integritu).⁶⁹

2000 → Millennium Summit - 2000

V septembri 2000 sa v New Yorku na pôde OSN uskutočnil Miléniový summit, na ktorom svetoví lídri prijali Miléniovú deklaráciu OSN zdôrazňujúcu dodržiavanie medzinárodných ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva na základe Princípov Charty OSN a zmlúv v oblasti TUR. Nadväzne boli vypracované Miléniové rozvojové ciele (Millennium Development Goals - MDGs) zahŕňajúce aj oblasť TUR na obdobie do roku 2015 sformulované do ôsmich okruhov : odstrániť extrémnu chudobu a hlad; dosiahnuť univerzálne základné vzdelanie; podporiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien; znížiť detskú úmrtnosť; zlepšiť zdravie matiek; bojovať proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám; zabezpečiť environmentálnu udržateľnosť; rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj.^{70, 71, 72}

2002 → World Summit on Sustainable Development – WSSD

Svetovému summitu o udržateľnom rozvoji (World Summit on Sustainable Development – WSSD), ktorý sa uskutočnil v dňoch 26.8. - 4.9.2002 v Johannesburgu, predchádzala Konferencia o financovaní v Monterey v Mexiku (18.-22.3.2002) a posledné prípravné stretnutie na Bali.⁷³ Na Svetovom summite o trvalo udržateľnom rozvoji (Johannesburg Summit) boli prijaté dokumenty: Johannesburgská politická deklarácia o udržateľnom rozvoji, ktorá obsahuje 34 bodov; Implementačný plán zložený zo základných bodov, rozčlenených do ďalších opatrení zameraných na uplatňovanie Agendy 21.⁷⁴

2002 → Stakeholder Forum

aktivity „Stakeholder Forum“ podporujú výsledky z prvého Summitu Zeme v roku 1992 a Sumitu v Johannesburgu v roku 2002.⁷⁵

•Stakeholder Forum; meeting; Brussel, 19.12.2012;⁷⁶

•Stakeholder Forum; meeting ; Brussel; 28. September 2017,⁷⁷

2005 → MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation

Výsledok Mauritius rokovania konferencie na Mauríciu bolo prijatie stratégie Mauritius Strategy of Implementation (MSI) pre ďalšiu implementáciu BPOA (Barbados Programme of Action for the Sustainable Development of Small Island Developing States).⁷⁸

⁶⁹ BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action. – [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1999>

⁷⁰ News on Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/>

⁷¹ Millennium Summit (6-8 September 2000). - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

⁷² Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

⁷³ Globálna výzva, globálna príležitosť. Praha: UN Bulletin 2002/7-8, 2002.

⁷⁴ World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wssd>,

⁷⁵ Stakeholder Forum is an international multi-stakeholder organisation on sustainable development which promotes the outcomes from the first Earth Summit in 1992 and the Johannesburg Summit in 2002. - [on-line] Available on - URL: < <http://earthsummit2002.org/> >

⁷⁶ 1st Stakeholder Forum. – [on-line] Available on - URL:

<https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/ecoap_stayconnected/files/etv/files/documents/events/etv_sf_-_announcement.pdf> , <

https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv/events/1st-stakeholder-forum_en >

⁷⁷ The 3rd Stakeholder Forum. 2017. – [on-line] Available on - URL:

https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/ecoap_stayconnected/files/pdfs/eu_etv_stakeholder_forum_agenda_public_15.09.2017_revised.pdf

⁷⁸ MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/msi2005>

2012 → United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20

Konferencia OSN o trvalo udržateľnom rozvoji v roku 2012 (Rio+20) vyústila v koncentrovaný politický dokument Future We Want (Budúcnosť, akú si želáme).^{79, 80} Predmetom konferencie boli hlavne dva okruhy tém – budovanie zelenej ekonomiky na dosiahnutie TUR a eliminácia chudoby a zlepšenie medzinárodnej koordinácie TUR. Jedným z výstupov konferencie Rio+20 bola dohoda členských štátov začať proces zameraný na vypracovanie súboru cieľov TUR po roku 2015, ktoré by nadviazali na miléniové rozvojové ciele a rešpektovali predchádzajúce dohody, záväzky a medzinárodné právo. Vznikla Otvorená pracovná skupina na prípravu cieľov TUR po roku 2015.

2014 → Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014

Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014 stanovila, že základom globálnej rozvojovej agendy po roku 2015 je návrh Otvorenej pracovnej skupiny pre ciele TUR obsahujúci 17 cieľov a ďalej špecifikovaný v 169 ukazovateľoch - čiastkových cieľoch.^{81, 82, 83, 84}

2014 → Lima Climate Change Conference - UNFCCC

Účastníkov rokovaní Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách v Lime (Lima Climate Change Conference, 1. – 14. december 2014) rozdelil spor o relatívnu zodpovednosť krajín, ktoré majú historicky prospech z intenzívneho rozvoja zdrojov, a tými, ktoré ho nemajú.

2014 → Third International Conference on Small Island Developing States

V Apia sa uskutočnila v dňoch 1.-4. septembra 2014 tretia medzinárodná konferencia zameraná na SIDS.^{85, 86} SIDS Action Platform - akčná platforma bola etablovaná v nadväznosti na medzinárodné konferencie o malých ostrovných rozvojových štátoch (SIDS Conference).

2015 → United Nations Climate Change Conference, Paris

V Paríži sa od 30. novembra do 12. decembra 2015 konalo 21. zasadnutie konferencie zmluvných strán (COP 21) Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) a 11. zasadnutie zmluvných strán (CMP 11) Kjótskeho protokolu. Zmluvné strany 12. decembra 2015 dosiahli novú celosvetovú dohodu o zmene klímy. Dohoda predstavuje vyvážený výsledok a obsahuje akčný plán na udržanie globálneho otepľovania pod hranicou 2 °C.

2015 → Sustainable Development Summit 2015 ♦ Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development

Agendu udržateľného rozvoja oficiálne schválil summit OSN 25.-27. septembra 2015 v New Yorku v dokumente Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (Premena nášho sveta: Agenda pre udržateľný rozvoj 2030), ktorého súčasťou sú aj Ciele udržateľného rozvoja.⁸⁷ 17 Cieľov udržateľného rozvoja (SDG - Sustainable Development Goals) predstavuje program rozvoja na nasledujúcich 15 rokov (2015 – 2030).⁸⁸ Tieto ciele nadväzujú na úspešnú agendu Miléniových rozvojových cieľov (MDG - Millennium Development Goals).^{89, 90, 91}

⁷⁹ Future We Want, dokument prijatý uznesením Valného zhromaždenia OSN dňa 27.7.2012. - [on-line] Available on - URL: <http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>

⁸⁰ United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/rio20.html>

⁸¹ Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL:

<http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr--ate--n--ho-rozvoja.pdf>

⁸² 17 Goals to Transform Our World. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

⁸³ Open Working Group proposal for Sustainable Development. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1579&menu=1300>

⁸⁴ Systém implementácie horizontálneho princípu Udržateľný rozvoj na roky 2014 – 2020 ver 2.0. - [on-line] Available on - URL:

http://www.hpisahptur.gov.sk/data/files/6497_si_hpur_2-final-so-scanom.pdf

⁸⁵ Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014[without reference to a Main Committee (A/69/L.6)]69/15. SIDS

Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/15&Lang=E

⁸⁶ SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>

⁸⁷ Sustainable Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

⁸⁸ Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL:

<http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr--ate--n--ho-rozvoja.pdf>

⁸⁹ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>

⁹⁰ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>

2016 → Global Sustainable Transport Conference (Ashgabat, Turkmenistan)

V dňoch 26. – 27. novembra 2016 sa uskutoční v Ashgabat (Turkmenistan) konferencia „Global Sustainable Transport Conference“.

Záver

Environmentálna zodpovednosť patrí v súčasnosti medzi často deklarované požiadavky. Je v súlade s požiadavkami koncepcie trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti. Koncept trvalo udržateľného rozvoja hovorí o spôsobe ekonomického rastu, ktorý pokrýva potreby spoločnosti vytváraním podmienok blahobytu v krátkodobom, strednodobom, no najmä dlhodobom horizonte. Koncept stojí na predpoklade, že rozvoj musí naplňať dnešné potreby bez toho, aby boli ohrozené možnosti pokračujúceho rastu pre ďalšie generácie (napríklad vyčerpaním neobnoviteľných zdrojov bez nájdania alternatív, zničením ekosystémov nutných pre život, spustením zmien prírodných podmienok, ktoré výrazne skomplikujú možnosti prežitia človeka ako biologického druhu a pod.).

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- 17 Goals to Transform Our World. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/A/68/970> Report of the Open Working Group on Sustainable Development Goals. Agenda 21, Chapter 17G, Paragraph 17.123
- Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR 2005 – 2010. Schválený uznesením vlády SR č. 574 z 13.7.2005 [číslo materiálu 12744/2005]
- Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 [dostupné na internete: <http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]
- AL GORE. Země na misce vah. Ekologie a lidský duch. Praha : Argo. 1994. ISBN 80-85794-21-7. 372 s.
- BALLER, SS., DUTTA, S. & B. LANVIN [Eds.] The Global Information Technology Report 2016, Innovating in the Digital Economy. World Economic Forum, Geneva. 2016. ISBN: 978-1-944835-03-3- [on-line] Available on - URL: http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf
- BILBAO-OSORIO, Be at – DUTTA, Soumitra – LANVIN, Bruno: Global Information Technology Report 2014. World Economic Forum and INSEAD. 161 pp., ISBN-13: 978-92-95044-63-0, ISBN-10: 92-95044-63-0. [Visit The Global Information Technology Report page at: www.weforum.org/gitr] - [on-line] Available on - URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf
- BOSSEL, H., 1999: Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications. ISBN 1-895536-13-8, Winnipeg, Manitoba, Canada, 124 pp. - [on-line] Available on - URL: <http://www.ulb.ac.be/ceese/STAFF/Tom/bossel.pdf>
- BPOA - Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1994>
- BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1999>
- Braudel, F. 1982. *On history*. - Chicago: University of Chicago Press. English translation by Sarah Matthews
- BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.
- Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL: <http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr--ate--n--ho-rozvoja.pdf>
- Directive 2004/35/CE of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage
- Du Pisani, Jacobus A., 2006. Sustainable development – historical roots of the concept. - Environmental Sciences, Volume 3, 2006 - Issue 2, DOI: 10.1080/15693430600688831
- EMAS. - [on-line] Available on - URL: <https://www.emas.sk/historia-emas/>

⁹¹ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>>,

<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>>

- Environmentálna zodpovednosť. – [on-line] Available on - URL:
<https://euractiv.sk/section/energetika/linksdossier/environmentalna-zodpovednost-uplatnovanie-principu-znecistovatel-plati-000273/>
- Európske štrukturálne a investičné fondy. Európske komisia, november 2015. – Brusel, 2016,. ISBN: 978-92-79-39471-3 (print). – [on-line] Available on - URL:
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/blue_book/blueguide_sk.pdf
- Evaluation of the Environmental Liability Directive Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and to the Council pursuant to Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage SWD/2016/0121 final
- FRENCH, H. B. Posílení celosvětového dozoru a vlivu na životní prostředí. In BROWN, L. R. et al. Stav světa 1992. Praha: ÚJI – NUKLIN. 1992. 1. vyd. ISBN 80-7073-046-3. s. 183-202
- Future We Want, dokument prijatý uznesením Valného zhromaždenia OSN dňa 27.7.2012. – – [on-line] Available on - URL:
<http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20JUNE%20230pm.pdf>
- Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:
<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>>,
<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Undated%20Version.pdf>>
- Globálna výzva, globálna príležitosť. Praha: UN Bulletin 2002/7-8, 2002.
- Goudsblom, J, Jones, E & Mennell, S. 1996. *The course of human history: Economic Growth, Social Process and Civilization*. Armonk, New York: M.E. Sharpe.
- Huba, M. 2006. Trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti ako predmet výskumu na Geografickom ústave SAV. – In: Geografický časopis 58, 2006:4, pp. 329 - 351
- HUBA, M. et al. Indikátory trvalo udržateľného rozvoja miest. Košice: ETP Slovensko, STUŽ SR. 2000. 99 s.
- HUBA, M., 2002. Uplatnenie princípov a kritérií trvaloudržateľného rozvoja pri regionálnych výskumoch. Acta Envir. Univ. Comeniana (Bratislava), Suppl. 2002, s. 35-43
- IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991.1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5
- KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5
- KOZOVÁ, M. – BEDRNA, Z. [Eds.], 2003. Krajinnokoekologické metódy v regionálnom environmentálnom hodnotení. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-88982-69-3, EAN 9788088982692. 192 s.
- Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL:
<http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>
- Millennium Summit (6-8 September 2000). - [on-line] Available on - URL:
http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml
- MIŠÚNOVÁ, E. Vybrané kapitoly ekonomiky životného prostredia. Bratislava: EU Ekonom 1995, 161 s. ISBN 80-225-0668-0
- MOLDAN, B. Konferencie OSN o životním prostředí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáře. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.
- MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation. - [on-line] Available on - URL:
<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/msi2005>
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320 – 469. - [on-line] Available on - URL:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A32013R1303>
- Naše spoločná budúcnosť (výťah). Brno : EkoCentrum. 3. vyd. ISBN 80-85368-14-5. 59 s.
- News on Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/>
- NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planeta. Olomouc : PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.
- Open Working Group proposal for Sustainable Development. - [on-line] Available on - URL:
[Goalshttps://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1579&menu=1300](https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1579&menu=1300)

- PEARCE, D. W. – ATKINSON, G.D., 1993: Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability. - Ecological Economics Volume 8, Issue 2, October 1993, Pages 103-108.
- POLÍVKA, L., TUREKOVÁ, I., BALOG, K. Základy environmentalistiky. Bratislava: STU 1999, 104 s. ISBN 80-227-1247-7
- Report from the Commission to the Council and the European Parliament under Article 18(2) of Directive 2004/35/EC on environmental liability with regard to the prevention and remedying of environmental damage
- Report of the United Nations Conference on Human Environment. - [on-line] Available on - URL: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97>
- Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future. A/42/427. - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E
- Report of the World Commission on Environment and Development. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wced>
- Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014 [without reference to a Main Committee (A/69/L.6)] 69/15. SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/15&Lang=E
- RUSKO, M. AMBRÓŠ, I., KUBISOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74
- RUSKO, M., 2004: *Environmentálne orientovaný manažment v praxi manažéra*. - Žilina: Strix. Edícia EV-2, Prvé vydanie, ISBN 80-969257-1-7, 190 s.
- RUSKO, M., 2010: *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo*. - Žilina: Strix, Edícia EV-7, 4. revidované vydanie. ISBN 978-80-89281-58-9. 335 s.
- RUSKO, M., 2013: Environmentálne a bezpečnostné značenie produktov a produkcie v kontexte udržateľnej prosperity. – Trnava: STU MTF, Habilitačná práca, 208 s.
- RUSKO, M., 2014: Labeling produktov a produkcie z hľadiska environmentu a bezpečnosti. – In: Rusko Miroslav - Klinec Ivan [Eds.] 2014: Globálne existenciálne riziká 2014, Zborník zo IV. medzinárodnej vedeckej konferencie 11. december 2014 v Bratislave, 1. vyd., Edícia ESE-21, ISBN 978-80-89281-99-2. 141 s.
- SABO, P., COHOVÁ, S., 2012: Od Ria k Riu + 20: Nárast rizika globálneho kolapsu a jeho hybné sily. - In.: Rusko Miroslav [Ed.] 2012: Globálne existenciálne riziká. - Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, 29. - 30. november 2012, Bratislava. - Žilina: Strix/Edícia ESE-10, 1. vyd., ISBN 978-80-89281-86-2. 278 s. [s. 244-262]
- SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>
- Small Island Developing States. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids/list>
- Stakeholder Forum 2012. – [on-line] Available on - URL: https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/ecoap_stayconnected/files/etv/files/documents/events/etv_sf_-_announcement.pdf , < https://ec.europa.eu/environment/ecoap/etv/events/1st-stakeholder-forum_en >
- Stakeholder Forum is an international multi-stakeholder organisation on sustainable development which promotes the outcomes from the first Earth Summit in 1992 and the Johannesburg Summit in 2002. - [on-line] Available on - URL: < <http://earthsummit2002.org/> >
- Stakeholder Forum. 2017. – [on-line] Available on - URL: https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/ecoap_stayconnected/files/pdfs/eu_etv_stakeholder_forum_-_agenda_public_15.09.2017_revised.pdf
- Sustainable Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>
- Systém implementácie horizontálneho princípu, Udržateľný rozvoj na roky 2014 – 2020 ver 2.0. - [on-line] Available on - URL: http://www.hpisahptur.gov.sk/data/files/6497_si_hpur_2-final-so-scanom.pdf
- Tylecote, A. 1992. *The long wave in the world economy: the present crisis in historical perspective*. - London: Routledge. Psychology Press, ISBN 0415036909, 338 p.
- United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Earth Summit. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/unced>

- United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20.html>
- United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference). -- [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>
- VIBÍRALOVÁ, J., FŮZYOVÁ, E. Životné prostredie a investície. Bratislava : EU, Ekonóm, 2000. 186 s. ISBN 80-225-1195-1
- Vybrané ekonomické a menové ukazovatele SR. NB SR, ŠÚ SR. [notifikácia apríl 2019]- [on-line] Available on - URL: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/OstatnePublik/ukazovatele.pdf
- WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz
- WEIZSÄCKER, E. U., LOVINS, A. B., LOVINSOVÁ, L. H. Faktor čtyři. Dvojnásobný blahobyt – poloviční spotřeba přírodních zdrojů. Praha: MŽP ČR. 1996. ISBN 80-85368-85-4. 331 pp.
- WILLUMS, J. O., GOLŮKE, U. Od myšlenek k činům – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj. Správa Medzinárodného úradu pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore (International Environmental Bureau of the ICC) o oživení podnikania. Ad Notam Gyldendal, Praha : ICC et Ad Notam Gyldendal. 1992. ISBN 92 842 1141-7. 368 s.
- WITTLINGER, V., KOTRAS, P. Technika a životné prostredie. Bratislava : STU 1999, 139 s. ISBN 80-227-1179-9
- World Commission on Environment and Development. 1987. Our Common Future. - Oxford: Oxford University Press.
- World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wssd>,
- Worldometers. - [on-line] Available on - URL: <http://www.worldometers.info/>

ADRESA AUTORA

Doc. RNDr. Miroslav RUSKO, PhD.

- Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika, e-mail: >miroslav.rusko@stuba.sk<
- Slovenská spoločnosť pre životné prostredie, Bratislava, Slovenská republika

Ing. Ivan ŠIMKO, PhD.

- Strix, n.f., Žilina, Slovenská republika
- Slovenská spoločnosť pre životné prostredie, Bratislava | Žilina, Slovenská republika

Ing. Gabriela RUSKOVÁ

Slovenská spoločnosť pre životné prostredie, Bratislava | Šúrovce, Slovenská republika

MUDr. Vladimír KARVAJ

Regionálny úrad verejného zdravotníctva, Nové Zámky, Slovenská republika

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.